

The background is a light beige color. It features abstract decorative elements: in the top-left corner, there are several concentric, wavy dashed lines in a light blue color, with a white circle partially visible behind them. In the bottom-right corner, there are similar wavy dashed lines in light blue, with a solid orange line curving upwards and a white circle partially visible behind them.

Digitális alkalmazások

Dancs Sándorné

The background is a light beige color. In the top-left corner, there is a white circle partially cut off by the edge, with several blue dashed wavy lines flowing downwards and to the right from it. In the bottom-right corner, there is another white circle partially cut off, with several blue dashed wavy lines flowing upwards and to the left from it. A solid orange line starts near the bottom-left and curves upwards and to the right, ending near the bottom-right circle.

Az internet kialakulása

Az internet előzményei

- 1960-as évek: hidegháború, biztonságos kommunikáció igénye.
- 1969 - ARPANET (USA): az első kísérleti hálózat, 4 egyetemi központ összekötése.

Alapelv: decentralizált hálózat, amely akkor is működik, ha egyes részei megsérülnek.

Az internet fejlődése

- 1970-es évek: protokollok kifejlesztése → TCP/IP (Transmission Control Protocol / Internet Protocol).
- 1983: az ARPANET átáll a TCP/IP-re → az „internet születése”.
- 1989-1991: Tim Berners-Lee kidolgozza a World Wide Web (WWW) alapelveit (hipertext, URL, böngésző).
- 1990-es évek: az internet elérhetővé válik a nyilvánosság számára.

Az internet alapelvei

- **Decentralizáltság:**
nincs központi irányító.
- **Nyitottság:**
mindenki csatlakozhat szabványos protokollokkal.
- **Globális összekapcsoltság:**
a világ bármely pontján lévő gépek kommunikálhatnak.
- **Rugalmasság:**
bővíthető, különböző hálózatok összekapcsolása lehetséges.

Internetes szolgáltatások

- E-mail – elektronikus levelezés.
- WWW – weboldalak, hipertext.
- FTP – fájlátvitel.
- VoIP – internetes telefonálás (pl. Skype).
- Streaming – online zene, film (pl. YouTube, Netflix).
- Közösségi hálózatok – Facebook, Instagram, TikTok.

The background is a light beige color. In the top-left corner, there is a white circle partially cut off by the edge, with several blue dashed wavy lines flowing downwards and to the right. In the bottom-right corner, there is another white circle partially cut off, with blue dashed wavy lines flowing upwards and to the left. A solid orange line also flows from the bottom-right towards the center.

Közösségi média

Szerepe, működése, veszélyei

Olyan online platformokat és eszközöket foglal magában, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára a tartalomkészítést, megosztást, a közösségi interakciókat és a kapcsolatok építését.

A közösségi média mára meghatározó része a társadalomnak.

- +Segít kapcsolódni egymáshoz,
- +Információt megosztani,
- +Közösségeket építeni,
- de közben veszélyeket is rejt.

Főbb platformok

- **Facebook (2004):** a legnagyobb közösségi háló, ahol a hangsúly a közösségeken, csoportokon, eseményeken és hírmegosztáson van. Az algoritmus ismerősök és érdeklődési körök alapján válogatja a tartalmakat.
(alapító: **Mark Zuckerberg**)
- **YouTube (2005):** A világ legnépszerűbb videómegosztó platformja, ahol felhasználók videókat tölthetnek fel és nézhetnek.
- **Reddit (2005):** az emberek téma-specifikus csoportokhoz, ún. subredditekhez csatlakozhatnak a beszélgetésekben

Főbb platformok

- **Twitter (X) (2006)**: rövid üzenetek, gyors hírek és vélemények központja
- **WhatsApp (2009)**: egy azonnali üzenetküldő alkalmazás telefonszámhoz rendeli az üzeneteket
- **Pinterest (2009)**: vizuális böngésző felület, ahol az emberek elmenthetnek képeket, videókat, gifeket, és kitűzhetik a virtuális ötlet táblájukra
- **Instagram (2010)**: vizuális platform, képek és rövid videók megosztására, elsősorban a fiatalok körében népszerű

Főbb platformok

- **Messenger (2011):** Globális üzenetküldő és csevegőalkalmazás, amely a személyes kommunikációt szolgálja
- **Snapchat (2011):** multimédiás üzenetküldő alkalmazás, legfőbb jellemzői a rövid ideig látható üzenetek és az interaktív filterek
- **TikTok (2016):** rövid, gyors videók. Az algoritmus itt különösen kifinomult: a felhasználói szokásokat percek alatt felismeri, és személyre szabott tartalmat kínál

Veszélyek

- Álhírek és dezinformáció terjedése
 - Online zaklatás, bántalmazás, zsarolás, személyiséglopás
 - Függőség, időpazarlás
 - Adatokkal való visszaélés
-
- Egyetlen TikTok-videó órák alatt világszerte több millió emberhez juthat el – ez lehet hasznos, de veszélyes is, ha álhírt vagy gyűlöletkeltő tartalmat tartalmaz.

Megelőzés és kezelés

- Tudatos használat, időkeretek szabása
- Adatvédelmi és biztonsági beállítások ellenőrzése
- Zaklatás esetén blokkolás, jelentés, szükség esetén szakember segítsége

The background is a light beige color. It features abstract decorative elements: in the top-left corner, there are several concentric, wavy dashed blue lines and a white circle; in the bottom-right corner, there are similar wavy dashed blue lines, a solid orange line, and a white circle.

Információkeresés

Relevancia és megbízhatóság

Az interneten a legfontosabb érték az információ.
De nem minden információ megbízható!

Keresés az interneten

- Tematikus keresés témakörök alapján – lap.hu
- Kulcsszavas keresés - Google
- Mesterséges intelligencia segítségével – ChatGPT

Hogyan működik a kulcsszavas keresés?

- A keresőmotorok – például a Google – speciális programokat használnak, úgynevezett robotokat, amelyek folyamatosan bejárják az internetet, és indexelik a weboldalakat.
- Amikor beírunk egy **kulcsszót**, a kereső az index alapján rangsorolja a találatokat.
- A rangsor kialakításakor az algoritmus figyelembe veszi a tartalom minőségét, a népszerűséget, és azt is, hogy korábban mi iránt érdeklődtünk.

Mi a relevancia

Az a találat releváns, amely pontosan kapcsolódik a keresett kérdéshez, vagyis egyértelmű választ ad rá.

De nem minden releváns találat megbízható!

A megbízhatóság ellenőrzése

- Ki írta a cikket? Szakértő, hivatalos szerv, vagy ismeretlen forrás?
- Mikor íródott? Régi vagy friss az információ?
- Milyen céllal született? Tájékoztatás, reklám, propaganda?
- Ha például a „fejfájás” szóra keresünk, találhatunk orvosi szakportált, de áltudományos oldalakat is. Nekünk kell eldöntenünk, melyik hiteles.

The background is a light beige color. In the top-left corner, there is a white circle partially cut off by the edge, with several blue dashed wavy lines flowing downwards and to the right from it. In the bottom-right corner, there is another white circle partially cut off, with blue dashed wavy lines flowing upwards and to the left from it. A solid orange line also flows from the bottom-right towards the center, following the general direction of the blue lines.

Információmegosztás

Lehetőségek, előnyök, veszélyek

Az internet nemcsak keresésről szól, hanem megosztásról is.

Bárki lehet tartalomgyártó: posztokat, videókat, blogokat készíthet.

Előnyök

- Tudásmegosztás, közösségépítés
- Szakmai hírnév építése
- Kreatív önkifejezés
- Egy meggondolatlan poszt vagy kép évekkel később is előkerülhet, például állásinterjún.

Veszélyek

- Információk félreértelmezése
- Adatokkal való visszaélés
- Egyszer feltöltött tartalmat szinte lehetetlen teljesen eltüntetni

Etikai, adatvédelmi és jogi kérdések

Az online világban is ugyanazok a jogi és erkölcsi normák érvényesek, mint a valóságban.

Etikai szabályok

- **Tisztelet:** másokat ne sértsünk meg, ne zaklassunk.
- **Őszinteség:** ne terjesszünk hamis híreket.
- **Felelősség:** gondoljuk át, mit posztolunk.

Fontosabb jogszabályok

- **GDPR (EU Általános Adatvédelmi Rendelet):** biztosítja, hogy az állampolgárok tudják, ki, hogyan kezeli az adataikat.
- **Szerzői jogi törvény:** minden tartalom szerzői jogvédelem alatt áll. Más munkáját csak engedéllyel vagy forrásmegjelöléssel használhatjuk.
- **Büntető törvénykönyv:** kimondja, hogy az online zaklatás, hamis profil létrehozása, gyűlöletbeszéd bűncselekménynek számít.
- egy más névben létrehozott Facebook-profil személyiségi jogokat sért
- egy film illegális letöltése szerzői jogsértés

Személyes adatok védelme

Az EU-ban a GDPR (2016) szabályozza, hogy személyes adat csak jogszerűen, célhoz kötötten és az érintett hozzájárulásával kezelhető.

Adatminimalizálás: Csak annyi adat gyűjthető, amennyi feltétlenül szükséges.

Tárolás és biztonság: Az adatokhoz illetéktelenek nem férhetnek hozzá, és csak a szükséges ideig őrizhetők.

Anonimizálás és pseudonimizálás: Ha lehet, az egyének azonosíthatóságát csökkenteni kell.

Jogok biztosítása: Az érintetteknek joguk van hozzáférni, helyesbíteni, törölni vagy tiltakozni az adataik felhasználása ellen.

Szerzői jog

Az alkotások (szöveg, kép, zene, film, szoftver stb.)
automatikusan védelem alá esnek, a szerző engedélye nélkül
nem használhatók fel.

Plágium elkerülése: Az információk átvételekor mindig fel kell tüntetni az eredeti forrást.

Licencelés: Az interneten található tartalmak nem
automatikusan szabadon felhasználhatók – figyelni kell a
felhasználási feltételekre (pl. Creative Commons).

Creative Commons alapelemek

- **BY** (Nevezd meg!) – A szerző nevét és a forrást mindig fel kell tüntetni.
- **NC** (NonCommercial – Ne add el!) – Csak nem kereskedelmi célra lehet felhasználni.
- **ND** (NoDerivatives – Ne változtasd!) – A mű nem módosítható, csak változatlan formában terjeszthető.
- **SA** (ShareAlike – Így add tovább!) – Ha módosítják a művet, ugyanilyen feltételekkel kell megosztani.

Külön kategóriák:

- CC0 – Közkinccsé nyilvánítás, minden jogról való lemondás → teljesen szabad felhasználás.
- Public Domain (PD) – Jogvédelmi ideje lejárt, bárki szabadon használhatja.

Digitális lábnyom

Minden, amit online teszünk – tudatosan vagy tudtunkon kívül – a digitális lábnyomunkat képezi

Típusai:

- **Aktív lábnyom:** posztok, kommentek, fotók.
- **Passzív lábnyom:** IP-cím, sütik, helyadatok, keresési előzmények.

Hogyan működik?

- Amikor belépünk egy oldalra, a szerver rögzíti az IP-címünket.
- A süti kis adatfájlok, amelyek a böngészőben tárolják a szokásainkat.
- A közösségi média algoritmusai ezekből a nyomokból építenek személyre szabott hírfolyamot.
- ha keresünk egy cipőt egy webáruházban, a következő nap a közösségi médiában ugyanaz a cipő hirdetésként fog megjelenni.

Az e-Világ

The background is a light beige color. It features abstract decorative elements: in the top-left corner, there are several concentric, wavy dashed lines in a light blue color, with a white circle partially visible behind them. In the bottom-right corner, there are similar wavy dashed lines in light blue, with a solid orange line curving through them and a white circle partially visible behind them.

Az e-Világ szolgáltatásai

- e-közigazgatás (ügyintézés online)
- e-kereskedelem (webáruházak, online fizetés)
- e-egészségügy (időpontfoglalás, egészségügyi adatok)
- e-learning (tananyagok, online képzések)
- **Biztonsági kérdések:** adatlopás, csalás, biztonságos fizetési mód választása.
- **Jogi kérdések:** online szerződések érvényessége, fogyasztóvédelmi jogok.

Az információs technológia fejlődése

A technológia fejlődése hatással van munkára, oktatásra, társadalmi életre.

- **Munka:** távmunka, automatizáció, mesterséges intelligencia.
- **Oktatás:** digitális tananyagok, távoktatás.
- **Kommunikáció:** videókonferenciák, azonnali üzenetküldés.

A fejlődés hatásai

Előny

gyors információáramlás,
innováció.

Hátrány

munkahelyek átalakulása,
digitális szakadék

Felhőszolgáltatások

A felhőszolgáltatások lehetővé teszik, hogy adatokat, programokat és számítási erőforrásokat ne a saját számítógépen, hanem **távoli szervereken** tároljunk és futtassunk, amelyeket az interneten keresztül érünk el.

Jelentőségük:

- **Rugalmasság:** bárhonnan, bármilyen eszközről hozzáférhetünk adatainkhoz.
- **Költséghatékonyság:** nem kell drága hardvereket és szoftvereket megvásárolni, csak a használt szolgáltatásért fizetünk.
- **Biztonság és mentés:** a szolgáltatók rendszeresen készítenek adatmentéseket, így kisebb az adatvesztés esélye.
- **Együttműködés:** több felhasználó egyszerre dolgozhat ugyanazon dokumentumon.

Példák:

- **Google Drive, Dropbox, OneDrive** – fájlok tárolása és megosztása.
- **Microsoft Office 365, Google Workspace** – online szövegszerkesztés, táblázatkezelés.
- **Amazon Web Services (AWS), Microsoft Azure** – vállalati szintű felhőszolgáltatások, szerverek és adatbázisok futtatása.